

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

© 2014 ГАРАФОНОВА О. І.

УДК 330.723

Гарафонов О. І. Основні напрямки оцінки інноваційного розвитку та управління інноваціями на підприємствах

Пріоритетним напрямом на підприємствах завжди є впровадження інновацій, але організація їх впровадження досить конкретно не визначена. За таких умов однією з основних складових виживання та розвитку вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності стає здатність запропонувати, розробити, виготовити та вивести на ринок і просувати на ньому товари з новими споживчими якостями, які орієнтовані на задоволення існуючих потреб споживача. На успіх реалізації інновацій на підприємстві впливає безліч факторів, серед яких науково-технічний потенціал; виробничо-технічна база; основні види ресурсів; великі інвестиції; відповідна система управління. Тому постає проблема правильного співвідношення і використання цих факторів, а також тісний взаємозв'язок через систему управління між інноваційної, виробничої та маркетингової діяльністю фірми, які приводять до позитивного результату здійснення інноваційної стратегії. У статті запропоновано основні напрямки інноваційного розвитку організації підприємства в сучасних умовах.

Ключові слова: інновації, виробничі нововведення, інноваційно-інвестиційні проекти, комплексна механізація, автоматизація, хімізація, електрифікація, електронізація виробництва, впровадження нових матеріалів; освоєння нових технологій.

Бібл.: 6.

Гарафонов О. І. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: ogarafonova@ukr.net

УДК 330.723

UDC 330.723

Гарафонов О. И. Основные направления оценки инновационного развития и управления инновациями на предприятиях

Приоритетным направлением на предприятиях всегда является внедрение инноваций, но организация внедрения инноваций весьма конкретно не определена. В таких условиях одной из основных составляющих выживания и развития отечественных субъектов предпринимательской деятельности становится способность предложить, разработать, изготовить и вывести на рынок и продвигать на нем товары с новыми потребительскими качествами, которые ориентированы на удовлетворение существующих потребностей потребителя. На успех реализации инноваций на предприятии влияет множество факторов, среди которых научно-технический потенциал; производственно-техническая база, основные виды ресурсов, большие инвестиции; соответствующая система управления. Поэтому возникает проблема правильного соотношения и использования этих факторов, а также тесная взаимосвязь через систему управления между инновационной, производственной и маркетинговой деятельностью фирмы, которые приводят к положительному результату осуществления инновационной стратегии. В статье предложены основные направления инновационного развития организации предприятия в современных условиях.

Ключевые слова: инновации, производственные новшества, инновационно-инвестиционные проекты, комплексная механизация, автоматизация, химизация, электрификация, электронизация производства, внедрение новых материалов; освоение новых технологий.

Библ.: 6.

Гарафонов О. И. – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: ogarafonova@ukr.net

Harafonova O. I. Main Directions of Assessment of Innovation Development and Management of Innovations at Enterprises

The priority activity at an enterprise always is introduction of innovations, but organisation of introduction of innovations is not identified specifically. Under these conditions one of the main components of survival and development of domestic subjects of entrepreneurial activity is the capability to propose, develop, produce, market and promote goods with new consumer properties, which are oriented at satisfaction of existing consumer needs. Many factors influence successful realisation of innovations at an enterprise, including scientific and technical potential, production and technical base, main types of resources, large investments and the relevant management system. That is why there is a problem of correct correlation and use of these factors and also close interrelation through the system of management between innovation, production and marketing activity of the firm, which lead to a positive result of realisation of the innovation strategy. The article offers main directions of innovation development of enterprise organisation under modern conditions.

Key words: innovations, production innovations, innovation and investment projects, complex mechanisation, automation, chemicalisation, electrification, electronisation of production, introduction of new materials, mastering new technologies.

Bibl.: 6.

Harafonova Olha I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: ogarafonova@ukr.net

Вплив інноваційного чинника на виробництво сьогодні є радикальним і комплексним. Інновації поступово стають головним фактором економічного зростання та основоположною ланкою в реалізації сучасної науково-технічної революції.

Основним чинником економічного зростання України є ефективне використання науково-технічного потенціалу промислових підприємств, що приводить до прискореного інноваційного розвитку і, як наслідок, супроводжується виходом на кардинально новий технологічний рівень в інноваційній діяльності.

Отже, суспільство сьогодні перебуває на тому етапі свого розвитку, коли більшість проблем вирішують на базі швидкої розробки та використання у виробництві нових технологічних і організаційних ідей, нової техніки, або інакше – інновацій.

Враховуючи темпи прискорення науково-технічного прогресу та рівень активності впровадження інновацій на підприємствах, досягти результату можливо через здійснення деяких заходів. Перш за все це розвиток фундаментальних і прикладних досліджень у науці, підвищення ефективності роботи наукових центрів. У напрямку техні-

ки – збільшення якісних характеристик продукції на базі стандартизації. Стосовно ж виробництва – це використання більш ефективної організації роботи персоналу за допомогою комп'ютеризації більшості процесів.

Успішне впровадження інновацій на підприємстві супроводжується впливом багатьох факторів:

- ✦ науково технічний потенціал;
- ✦ виробничо-технічна база;
- ✦ залучені види ресурсів;
- ✦ достатні інвестиції;
- ✦ відповідна система управління.

Неодноразово постає питання адекватного співвідношення та використання перелічених вище факторів, що має характеризувати тісний взаємозв'язок між інноваційною діяльністю та системою управління на підприємстві. На ефективну інноваційну стратегію впливають, крім інноваційної діяльності, ще й маркетингова та виробнича діяльність організації, і це теж потрібно враховувати.

Основні напрямки інноваційного розвитку підприємства в сучасній економіці являють собою складний механізм, що включає в себе комплексну механізацію, автоматизацію, хімізацію, електрифікація, електронізацію виробництва, впровадження нових матеріалів; освоєння нових технологій.

Вивченню проблематики інноваційного розвитку присвячено дослідження багатьох учених-економістів. Вагомий внесок в розвиток теорії інновацій внесли такі відомі закордонні вчені: Й. Шумпетер, П. Друкер, Дж. Хікс, Д. Белл, М. Хучек, а також вітчизняні та вчені країн СНД П. Харів, А. І. Яковлев, В. М. Орлов, В. А. Пілюшенко, Л. Федулова, С. М. Ілляшенко, П. Г. Перерва, С. Д. Ілленкова, В. Г. Мединський, Р. А. Фатхутдінов, М. Кондратьєв, Д. Какурін, В. І. Захарченко, П. П. Крайнев, Л. Е. Миндели, Д. Роман, А. Пригожин, М. Гусаков, Г. О. Холодний, А. А. Чухно, Ю. Яковец та ін. [1 – 5].

Метою статті є визначення основних напрямків інноваційного розвитку та управління інноваціями на підприємствах в сучасних умовах.

Особливого значення в управлінні інноваційною діяльністю набуває саме вплив на стратегію, мета та методичні підходи управління підприємствами. Загалом інноваційна діяльність передбачає реалізацію в житті результатів закінчених наукових досліджень та впровадження нових розробок або інших досягнень в галузі науково-технічного прогресу, що виражаються в кардинально новому продукті чи вдосконаленому старому, який має попит на ринку в новому чи вдосконаленому вигляді. Причому технологічні процеси з виробництва даного виду товару супроводжуються вдосконаленим технічним процесом і використовуються на практиці або вимагають додаткових розробок чи досліджень в даній сфері. Отже, майбутній облік підприємства визначають не тільки інноваційна діяльність підприємства, але й новітні технології, продукти, що доходять до потенційних споживачів, володіючи при цьому конкурентними перевагами, що підсилює позиції їх на ринку.

При цьому зростає не тільки зацікавленість в прискоренні інноваційного розвитку підприємства, а й ще зацікавленість в оптимізації управлінських і маркетингових рішень, які виникають при впровадженні інновацій.

Розглядаючи основні трактування визначення інноваційної діяльності під терміном «інновація», розуміємо

впровадження в життя нового продукту, що володіє такою особливістю, як унікальність. Слід зазначити, що в широкому аналізі цього поняття слід розуміти не тільки виробництво нового продукту, але й технічні нововведення в процесі виробництва, більш прогресивні технології, що дають змогу створити товар, наприклад, що вже представлений на ринку, але цінова категорія його є набагато нижчою серед конкурентів, бо до процесу його виготовлення були залучені новітні обладнання, що дало змогу здешевити його собівартість і уникнути дорогіших процесів у виробництві.

Отже, розробка та вихід на ринок нових товарів, впровадження та розробка інноваційних технологій, створення та застосування результатів наукових досліджень – це основний зміст інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах. Пошук і реалізація інновацій з метою розширення асортименту, змінення застарілої продукції, підвищення якісних характеристик товару, вдосконалення організації виробництва та технології – усе це і є зміст інноваційної діяльності підприємства. Основними завданнями в процесі впровадження інновацій на підприємстві мають бути технологічно налагоджений інноваційний процес та організація.

Для економіки підприємства інноваційна діяльність є фактором, що забезпечує конкурентоспроможність продукції та ефективність використання виробничих ресурсів, підвищує ступінь адаптивності підприємства до умов навколишнього середовища, що завжди перебуває в стані беззупинного змінення, також розширює можливості підприємства для виходу на зовнішні та внутрішні ринки збуту і, звичайно, створює передумови для стабільної перспективи на майбутнє. Визначені можливості інноваційної діяльності підприємства мають бути реалізовані через ефективне управління та організацію.

На вітчизняних підприємствах є досить багато проблем, що ускладнюють проведення інноваційної діяльності, це стосується в першу чергу непристосованості до навколишнього середовища підприємства, що являє собою здійснення виробництва інновацій в умовах застарілої системи, яка не пристосована до сучасних умов господарювання. А для підвищення ефективності інноваційної діяльності потрібна впорядкована система організації, формування кошторису з обґрунтованими позиціями, що підсилюють схвалені рішення, оптимізації складу залучених ресурсів, вдосконалення методів і форм обліку процесу впровадження та реалізації інноваційної діяльності. Усе це забезпечує цілісну оцінку для формування системи заходів для підтримки інноваційної діяльності на підприємстві.

Управління інноваційною діяльністю включає в себе управління підприємством (в основі лежить його науково-технічний потенціал), орієнтованого на:

- ✦ потреби споживача;
- ✦ моделювання та аналіз ситуацій, які мають місце;
- ✦ зміни технологічних процесів;
- ✦ зміни навколишнього середовища.

Регулювання та вчасні дії з боку підприємства дають можливість своєчасно вплинути та підтримати свої позиції за допомогою комплексу заходів щодо підтримки поставленої мети.

Здійснення інноваційної діяльності підприємства передбачає [1]:

- ✦ розроблення інноваційних цілей розвитку;

- ★ створення системи інноваційних стратегій;
- ★ аналіз зовнішнього середовища з урахуванням невизначеності та ризику;
- ★ аналіз інноваційного потенціалу фірми;
- ★ оцінку ситуації на ринку;
- ★ пошук інноваційних ідей, ліцензій, ноу-хау;
- ★ прогноз ситуації на ринку;
- ★ формування інноваційного та інвестиційного портфелів, розроблення проектів;
- ★ планування та організацію наукових розробок, їх упровадження у виробництво;
- ★ удосконалення організаційних структур управління;
- ★ управління персоналом;
- ★ оцінку ефективності інноваційної діяльності;
- ★ процедуру прийняття управлінських рішень;
- ★ вивчення ринкової кон'юнктури, інноваційної діяльності конкурентів;
- ★ дослідження ринку для нових продуктів і технологій (ємність ринку, умови й еластичність попиту тощо);
- ★ прогнозування діяльності, характеру та стадій життєвого циклу нової продукції (на цій підставі приймаються рішення про розміри виробничих потужностей, обсяги капіталовкладень);
- ★ дослідження ресурсів, необхідних для проведення інноваційних процесів;
- ★ аналіз ризиків інновацій, визначення методів їх мінімізації;
- ★ розробку варіантів кооперації в науково-дослідній сфері з конкурентом.

Основними цілями здійснення інноваційної діяльності підприємства є:

- 1) ефективна організація складових всієї системи для довгострокового функціонування інноваційного процесу;
- 2) виробництво за допомогою новітніх технологій конкурентоспроможної продукції.

Інновації на підприємстві – це форма прояву науково-технічного прогресу на мікрорівні. Вони сприяють оновленню номенклатури продукції, що випускається, підвищенню її якості з метою задоволення потреб споживачів і максимізації прибутку організації. Ефективність інноваційного (науково-технічного) розвитку підприємства визначають виходячи зі співвідношення ефекту (прибутку організації) і його витрат. Таким чином, інноваційний розвиток організації тісно пов'язаний з її інвестиційною діяльністю. Значні інвестиції потрібні як для того, щоб довести результати науково-дослідних робіт (лабораторні технології) до промислової готовності (промислові або дослідно-промислові технології), так і для покупки готової промислової технології (яка набагато менш капіталомістка) [2].

Основними напрямками інноваційного розвитку підприємства в сучасній економіці є:

- ★ комплексна механізація та автоматизація;
- ★ хімізація;
- ★ електрифікація;
- ★ електронізація виробництва;
- ★ впровадження нових матеріалів;
- ★ освоєння нових технологій.

Комплексна механізація та автоматизація виробництва являє собою широке впровадження взаємопов'язаних і взаємозалежних машин, апаратів, приладів, обладнання на всіх ділянках виробництва, операціях і видах робіт. Вона

сприяє інтенсифікації виробництва, зростанню продуктивності праці, скороченню частки ручної праці у виробництві, полегшенню і поліпшенню умов праці, зниженню трудомісткості продукції. Таким чином, механізація витісняє ручну працю і замінює його машинами в основних і допоміжних технологічних операціях.

Механізація від основних технологічних процесів до основних технологічних процесів досягла розвитку. Під *автоматизацією* виробництва прийнято розуміти використання технічних засобів у напрямку зміни повної чи часткової заміни участі персоналу в процесах отримання, перетворення, застосування енергії, матеріалів та ін. Автоматизація може охоплювати деякі операції та процеси (часткова) чи охоплювати відсутність участі персоналу у процесі створення нового продукту (цілісна).

Хімізація виробництва, у свою чергу, включає вдосконалення виробничих процесів за допомогою застосування хімічних технологій, матеріалів і сировини для виготовлення нового виду товару, що додасть відмінних якостей новоствореному товару і забезпечить конкурентоспроможні позиції на ринку. Як наслідок, це приведе до зниження витрат виробництва і зменшення собівартості продукції.

Електрифікація виробництва включає використання електроенергії, як основного джерела підтримки виробничого процесу і функціонування виробничого обладнання. Механізація та автоматизація здійснюються на основі електрифікації.

Електронізація виробництва – це забезпечення всіх структурних ланок організації високоефективними засобами електроніки, починаючи від персональних комп'ютерів і закінчуючи технічно оснащеними основними засобами для процесу безперебійного виробництва.

Комп'ютерні технології відіграють важливу роль у процесі інноваційної діяльності підприємства, впливають безпосередньо на процес створення інновацій. На базі високих технологій створюються машини, обладнання, інформаційні системи та бази даних, що підвищують продуктивність праці, значно скорочують час отримання інформації і тим самим пришвидшують виробничий процес.

Впровадження у життя *нових ресурсів*, що мають більш ефективні та якісні характеристики, дозволяє виробляти продукцію, яка має конкурентні переваги на ринку і привертає увагу споживача, що позитивно відображається на результатах інноваційної діяльності і загалом сприяє покращенню стану виробництва.

Застосування новітніх технологій дозволяє вирішити низку проблем на соціально-економічному та виробничому напрямках. Збільшення обсягів нового продукту напряму залежить від впровадження нових технологій, які забезпечують зменшення витрат (які підприємство несло у минулому, при роботі на застарілій техніці).

Отже, сучасні українські підприємства перебувають у умовах зародження виробництва і болісно реагують на нестабільний стан в країні, бо зразу ж виникає низка проблем в галузі інноваційного розвитку, пов'язана з відсутністю підтримки з боку держави. Основні складнощі є результатом затримки чи взагалі відсутності виділення коштів з боку держави на НДДКР, що призводить до заморожування впровадження інновацій на окремі стадії та спричиняє певні збитки в цьому напрямі. За підсумками аналізу, серед вітчизняних підприємств помітним є те, що багатьох сьогодні ринкові умови змушують

адаптуватися до умов довкілля і розраховувати на власні зусилля. Перехід на самофінансування та залучення інвестицій з боку закордонних і вітчизняних інвесторів дозволяє підсилити позиції у сфері інноваційної діяльності та визначити стратегічне планування для досягнення поставлених цілей у сфері інновацій. Підвищення ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання можливе, на жаль, лише шляхом збільшення кількості внутрішніх інвестицій і спрямування їх на вирішення питання самофінансування інноваційних проектів.

Інноваційна діяльність потребує, крім залучення значних інвестиційних засобів, ще й посиленого контролю з боку управління з метою підвищення якості результату.

Отже, вищенаведені основні напрямки інноваційного розвитку підприємства в поєднанні являють собою складний механізм організації, від якого залежить результат інноваційного проекту. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент / В. І. Захарченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/16360709/ekonomika/sutnist_osnovni_ponyattya_funktsiyi_innovatsiyного_menedzhmentu

2. Крайнев П. П. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю : монографія / П. П. Крайнев. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 448 с.

3. Федулова Л. І. Інноваційна теорія економічного розвитку / Л. І. Федулова // Проблеми науки. – 2012. – № 3. – С. 41 – 47.

4. Холодний Г. О. Організаційно-економічний механізм реалізації товарної інноваційної політики : монографія / Г. О. Холодний, М. А. Борисенко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 196 с.

5. Чухно А. А. Діалектична філософія і методи економічної теорії / А. А. Чухно // Економічна теорія. – 2010. – № 7. – С. 3 – 15.

6. Яковец Ю. Прогноз інноваційного розвитку Росії на період до 2050 г. / Ю. Яковец, Б. Кузык, В. Кушлін // С учетом мировых тенденций. – 2012. – № 1. – С. 45 – 68.

REFERENCES

Chukhno, A. A. "Dialektychna filosofia i metody ekonomichnoi teorii" [Dialectical philosophy and methods of economic theory]. *Ekonomichna teoriia*, no. 7 (2010): 3-15.

Fedulova, L. I. "Innovatsiina teoriia ekonomichnoho rozvytku" [Innovative Theory of Economic Development]. *Problemy nauky*, no. 3 (2012): 41-47.

Krainiev, P. P. *Intelektualna ekonomika: upravlinnia promyslovoiu vlasnistiu* [Knowledge economy: managing industrial property]. Kyiv: In Yure, 2004.

Kholodnyi, H. O., and Borysenko, M. A. *Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm realizatsii tovarnoi innovatsiinoi polityky* [Organizational-economic mechanism of realization of marketable innovation policy]. Kharkiv: KhNEU, 2009.

Yakovets, Yu., Kuzyk, B., and Kushlin, V. "Prognoz innovatsionnogo rozvitiia Rossii na period do 2050 g." [Forecast innovative development of Russia until 2050]. *S uchetom mirovykh tendentsiy*, no. 1 (2012): 45-68.

Zakharchenko, V. I. "Innovatsiinyi menedzhment" [Innovation Management]. http://pidruchniki.ws/16360709/ekonomika/sutnist_osnovni_ponyattya_funktsiyi_innovatsiyного_menedzhmentu